

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XX

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2012

KAAM YAYINLARI
OLBA
XX

© 2012 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve
TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu taktirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Arş. Gör. Deniz Kaplan (MA)

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342-MERSİN
TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
www.olba.mersin.edu.tr
e-mail: sdurugonul@gmail.com
kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed
BİLTUR Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Tel: +90 216 444 44 03 www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 15690

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.
Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09
info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XX

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XX

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

MERSİN
2012

İçindekiler/Contents

Okşan Başoğlu

*Nevşehir/Camihöyük Hellenistik-Roma Dönemi İnsanlarının Sağlık Sorunları
(Health Problems of the Hellenistic-Roman Period Population in
Nevşehir-Camihöyük)* 1

Mehmet Nezh Aytaçlar – Candan Kozanlı

*“Hellespontos İşliği” ve Parion Buluntuları
(“Hellespontos Workshop” and the Parion Finds)* 27

İlkan Hasdağlı

*The Assessment of the 4th Century B.C. Finds from Three Wells Uncovered at
Clazomenae HBT (Hamdi Balaban Tarlastı) Sector
(Klazomenai HBT Sektörü'nde (Hamdi Balaban Tarlastı) Açığa Çıkarılan
Üç Kuyuda Ele Geçen M.Ö. 4. Yüzyıl Buluntularının Deđerlendirilmesi)* 119

Fatma Bađdatlı Çam

*Kyme Nekropolünden Figürlü Bir Mezar Steli
(A Figured Grave Stele from the Necropolis of Kyme)* 165

Deniz Kaplan

*Diokaisareia'daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak İçin Tarihleme ve
Kült Önerisi
(Suggestions on the Dating and Cult of the Diokaisareia Podium Temple)* 183

Münteha Dinç

*Tralleis Hamamı'ndan Deniz Thiasos'u Tasvirli Kabartmalar
(Reliefs of a Marine Thiasos from the Tralleis Bath)* 201

Cevat Başaran – H. Ertuđ Ergürer

*Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan
Seramikler
(2010 Excavations at Parion: the 'Odeion' (Bouleuterion?) and its
Ceramic Finds)* 245

Ercan Aşkın

*Korykos (Dağlık Kilikia) Sütunlu Caddesi ve Kuzey Kapısı
(The Colonnaded Street and the North Gate of Korykos (Rough Cilicia))* 291

Erkan Alkaç	
<i>Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LRI Amphoraları</i> <i>(LRI Amphoras of Korykos (Cilicia) Revealed During Surveys)</i>	323
N. Eda Akyürek Şahin	
<i>Bithynia'dan Yeni Zeus Bronton Adakları</i> <i>(Neue Weihungen für Zeus Bronton aus Bithynien)</i>	345
Murat Arslan	
<i>Küçük Asya Yerel Historiograflarına Bir Örnek:</i> <i>Herakleia Pontike'li Memnon ve Eseri</i> <i>(An Example of Local Asia Minor Historiographers:</i> <i>Memnon of Heraclea Pontica and his Work)</i>	383
Ayşe Aydın	
<i>Silifke Müzesi'nden Figürlü Bir Duvar Nişi Bloğu</i> <i>(A Figured Wall Niche Block from the Silifke Museum)</i>	407
Hatice Özyurt Özcan	
<i>Muğla, Bodrum ve Milas Arkeoloji Müzeleri'ndeki Orta Bizans</i> <i>Dönemine Ait Bir Grup Litürjik İşlevli Taş Eser</i> <i>(A Group of Liturgical Pieces of the Middle Byzantine Period at the Muğla,</i> <i>Bodrum and Milas Archaeological Museums)</i>	427
Adnan Diler – Hatice Özyurt Özcan	
<i>Byzantine Period in Kedreai (Sedir Island): Churches</i> <i>(Kedreai'nin Bizans Dönemi: Kiliseler)</i>	453
Ayça Tiryaki	
<i>Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi'ne Ait Bir Grup Korkuluk Levhası</i> <i>(A Group of Parapet Slabs from the Rhodiapolis Episcopal Church)</i>	493

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez yayınlanır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

‘Olba’; Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi kapsamında orijinal sonuçları içeren makaleleri yayınlar.

Küçükasya ile ilgili veya Akdeniz ve Ortadoğu Arkeolojisi kapsamındaki konular Olba’nın içeriğini oluşturur.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD’ye yüklenerek yollanmalıdır.
3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII

Dipnot (kitaplar için)
Richter 1977, 162, res. 217

Dipnot (Makaleler için)
Oppenheim 1973, 9, lev. 1

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası editörler tarafından verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır.
5. Figürler CD’ye yüklenmelidir: Çözünürlük 300 dpi; format tif veya jpeg olmalıdır.
6. Resim çıktıları alınarak, resim düzenlemesi örneği (layout) yapılmalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı, ayrıca bunların yüklü olduğu bir adet CD gönderilmelidir.

MERSIN UNIVERSITY
'RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY'
JOURNAL 'OLBA'

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal 'Olba', being published since 1998 by the 'Research Center of Cilician Archeology' of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology.

The studies select their material from Asia Minor but articles (papers) dealing with the Mediterranean and Near East also form the content of Olba.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in word programs.
b. The text should be written in 10 puntos 'Times New Roman' (for PC and for Macintosh). The footnote s should be written in 9 puntos.
c. Footnotes should take place at the bottom of the page, each in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Special fonts should be located to yhe CD's.
3. The 'Bibliography' and 'Abbreviations' should take part at the end of the article. The 'Abbrevations' used in the footnotes should be explained within the 'Bibliography'. The Bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., "Inschriften aus dem Museum von Denizli", Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII

Footnotes (for books)

Richter 1977, 162, fig. 217

Footnotes (for articles)

Oppenheim 1973, 9, pl. 1

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff.	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation 'fig.' should be used in continuous numbering. Plate numbering will be done by the editors. For this reason, remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used.
5. Pictures should be loaded to CD's: 300 dpi; tif or jpeg format are required.
6. A layout for the pictures should be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
12. One original and one copy of the article and figures should be printed and loaded on CD's before being sent.

KORYKOS (DAĞLIK KILIKIA) SÜTUNLU CADDESİ VE KUZEY KAPISI

Ercan AŞKIN*

ABSTRACT

The Colonnaded Street and the North Gate of Korykos (Rough Cilicia)

Korykos in Rough Cilicia, the roots of which date back to the Hellenistic period underwent a dramatic urban change in the Roman Imperial period, when the cities of Cilicia were provided with public buildings such as colonnaded streets, monumental gateways, temples and baths. During the second half of second and the early third centuries A.D., Korykos was furnished with a monumental gateway ('North Gate') marking the entrée of a sumptuous colonnaded street, the topographical and architectural characteristics of which are described in the following article.

Keywords: Rough Cilicia, Korykos, Roman Period, Colonnaded Street, Monumental Gate.

ÖZET

Mevcut arkeolojik verilerle geçmişinin Hellenistik Döneme uzandığı bilinen Dağlık Kilikia'daki Korykos antik kentinin Roma Döneminde önemli imar faaliyetlerine sahne olduğu anlaşılmaktadır. Sütunlu cadde, anıtsal kapı, tapınak, hamam gibi günümüzde kalıntıları görülebilen çeşitli kamu yapılarıyla, yerleşim alanı içerisinde karşılaşılan ve Roma Dönemine ait olduğu düşünülen diğer mimari unsurlar bu durumun göstergesi niteliğindedir. Söz konusu kalıntılar Korykos'taki imar faaliyetlerinin özellikle İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyılın başları arasındaki zaman aralığında ivme kazandığını ortaya koymaktadır. Bu çalışma kapsamında Korykos'un sahip olduğu Roma Dönemi kamu yapılarından Sütunlu Cadde ile caddenin başlangıcında yer alan muhtemel anıtsal kapı, Kuzey Kapısı,

---

* Arş. Gör. Dr. E. Aşkın, Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin. E-posta: ercanaskin@gmail.com

Korykos ve hinterlandında 2004 yılından itibaren arkeolojik çalışmalar yürüten "Korykos Yüzeysel Araştırmaları" Başkanı Prof. Dr. Serra Durugönlü'e konuyu çalışmama imkân tanımları dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım.

yapısal özellikleri açısından ele alınmaktadır. Mevcut mimari kalıntılar Roma mimarlığının ortaya koyduğu ve kentlerin donatılması bağlamında kent dokusunun önemli bir unsuru olan sütunlu cadde olgusunun Korykos'ta da yansımaları bulunduğuna tanıklık etmektedir. Üstelik anıtsal bir kapıyla taçlandırılmış olması kentin görseelliğine katkıda bulunan bir unsur olarak önem taşımaktadır. Sütunlu Cadde ile Kuzey Kapısı'nın İ.S. 2. yüzyılın sonu ile İ.S. 3. yüzyılın başları arasında tarihleniyor olması kentteki imar faaliyetlerinin yoğunlaştığı dönemle paralellik sergilemesi açısından dikkat çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Dağlık Kilikia, Korykos, Roma Dönemi, Sütunlu Cadde, Anıtsal Kapı.

Korykos antik kenti, Mersin il merkezinin kuş uçuşu 55 km kadar güneybatısında, Silifke ilçe merkezinin aşağı yukarı 22 km kuzeydoğusunda, günümüz Kızkalesi kasabası sınırları içerisinde yer almaktadır. Mevcut konumuyla Antik Dönemde Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia)'nın¹ doğu kesimini oluşturan, Kalykadnos (Göksu) ve Lamos (Limonlu) akarsuları arasında kalan Olba Bölgesi'nin bir kıyı kenti niteliğini taşımaktadır.

Literatür ve arkeolojik veriler Korykos'un kent olarak varlığının şimdilik en erken Hellenistik Döneme uzandığını ortaya koymaktadır. Kentin adı ilk olarak, III. Antiochos'un (İ.Ö. 223-187) Ptolemaiosları Anadolu'nun tamamından çıkarmak amacıyla İ.Ö. 197 yılında başlattığı askeri hareketin ilk aşamasında, Kilikia'da ele geçirdiği kentler arasında anılmaktadır². Daha sonra İ.Ö. 79'da Publius Servilius'un Kilikia ve Pamphylia'ya gönderildiği, Kilikia'ya boyun eğdirdiği ve ele geçirdiği kentler arasında Korykos'un da bulunduğu yönünde bir bilgi Eutropius tarafından dile getirilmektedir³. Bunların dışında kentin İ.Ö. 1. yüzyılda basılmış sikkelerinin varlığı bilinmektedir⁴. Bu yüzyıla ait sikkelerin bazılarında Korykos'un otonom bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır⁵. Bu bilgilerin yanı sıra sınırlı oranda da olsa kentin Hellenistik Dönemine işaret eden mimari kalıntılarla da karşılaşılmaktadır. Kent merkezindeki polygonal duvar işçiliğine

¹ Strabon, XIV, V, 1.

² Livius, XXXVIII 20.4; Jones 1937, 199.

³ Eutropius, 6, I, 139. Her ne kadar Eutropius bu bilgileri bize aktarıyor olsa da, Publius Servilius'un korsanlara karşı yürüttüğü mücadele çerçevesinde ele geçirdiği Korykos kentinin Kilikia'daki mi, yoksa Lykia'daki mi olduğu hususu tartışmalıdır, Durukan 2009, 85 vd. Bu durum Eutropius'un bu hususta verdiği bilgilere ihtiyatla yaklaşmayı zorunlu kılmaktadır.

⁴ Hill 1900, 66 (1-8), Pl. XI, 13-14; SNG Lycaonia-Cilicia 1956, 114-120; SNG v. Aulock 1966, 5676-5679; SNG Levante-Cilicia 1986, 790-804; SNG Levante-Cilicia Suppl.1993, 216.

⁵ SNG Levante-Cilicia 1986, 803, 804.

sahip sur kalıntısı ile Korykos'un yakın civarında tespit edilen aynı duvar tekniğine sahip kuleleri ve mezarları bunlar arasında anmak mümkündür⁶.

Roma Dönemine gelindiğinde ise Olba Bölgesi genelinde olduğu gibi Korykos'ta da mimari açıdan önemli gelişmelerin söz konusu olduğu mevcut mimari kalıntılardan ortaya çıkmaktadır⁷. Sütunlu cadde, anıtsal kapı, tapınak, hamam gibi günümüzde kalıntıları görülebilen çeşitli kamu yapılarıyla, yerleşim alanı içerisinde karşılaşılan ve Roma Dönemine ait olduğu düşünülen diğer mimari unsurlar bu durumun göstergesi niteliğindedir⁸. Söz konusu kalıntılardan özellikle İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyılın başları arasındaki zaman aralığında Korykos'taki imar faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır.

Kapsam

Yoğunluklu olarak, Ortaçağ'dan kalma Kara Kalesi'nin yaklaşık 300 m kuzeydoğusunda, günümüz Mersin-Silifke karayolunun hemen kuzeyinde rastlanan Sütunlu Cadde ve Kuzey Kapısı'na⁹ ait kalıntılar bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır (fig. 1-2). Söz konusu alanda sütun kaideleri, sütun tamburları, sütun başlıkları; arşitrav, friz, konsollu korniş blokları ile bezemeli ve bezemesiz başka mimari unsurlar görülmektedir (fig. 2). Yoğun tahribat nedeniyle mimari öğelerin büyük çoğunluğu orijinal yerlerinde değildir. Bununla beraber, bazı mimari elemanlar in situ olarak günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Mevcut literatürde söz konusu kalıntılar hakkında pek fazla bilginin yer almadığı görülmektedir. Bu yöndeki ilk bilgiler 20. yüzyılın başlarında bölgeyi gezen Herzfeld ve Guyer'in beraber yürüttükleri çalışmalardan gelmektedir. Muhtemelen günümüzde olduklarından daha iyi korunmuş halini gördükleri kalıntıları, 1930'da yayınlanan ve araştırmalarının sonuçlarını içeren çalışmada, detaylı bilgi vermemekle beraber 'sütunlu bir mekânın kalıntıları' –*Reste einer Säulenhalle*– olarak yorumlayarak kent planına

⁶ Korykos'un Hellenistik Dönemine dair düşünceler için bakınız: Aşkın 2010, 77 vd.

⁷ Roma Döneminde bölgedeki imar etkinlikleri ile ilgili olarak bakınız: Durukan 2011, 137 vd.; Kaplan 2011, 107 vd.

⁸ Kentin sahip olduğu diğer Roma Dönemi yapıları bir başka çalışmanın konusu olarak yayına hazırlanmaktadır.

⁹ Söz konusu anıtsal kapı antik kentin yerleşim alanının kuzeyinde yer alıyor olmasından dolayı Kuzey Kapısı olarak adlandırılmıştır.

işlemişlerdir¹⁰. Bununla birlikte, söz konusu kalıntıların bir tapınağa ait olabileceği yönünde düşünceler de dile getirilmiştir¹¹. Bazı kaynaklarda ise kentte sütunlu bir caddenin varlığından söz edilmekte, ancak caddenin konumu veya yapısal özellikleri üzerine ayrıntılara değinilmemektedir¹².

Bu çalışmada söz konusu mimari kalıntıların kentin sütunlu caddesi ile onun başlangıcında yer alan anıtsal bir kapıya ait olduğu değerlendirilmektedir. Mimari kalıntılardan hareketle Sütunlu Cadde ile Kuzey Kapısı'nın yapısal özellikleri hakkında düşüncelere yer verilmektedir. Ayrıca, konuya açıklık kazandırılmasına yardımcı olacağı düşüncesiyle Korykos'a dair değerlendirmelerde bulunulurken Olba Bölgesi'ndeki diğer kent ve yerleşimlerin Roma Dönemi üzerine sunduğu bilgiler de destekleyici unsurlar olarak kullanılmaktadır. Nitekim Olba Bölgesi'nin sınırları içerisinde yer almasından dolayı, Roma Döneminde bölge genelinde gerçekleşen gelişmelerden Korykos'un doğrudan etkilendiği açıktır. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, çalışma kapsamında ulaşılan sonuçların Korykos'ta yürütülen arkeolojik yüzey araştırmalarından elde edilen verilere dayanıyor olmasıdır¹³. Kentte ileride gerçekleştirilecek arkeolojik kazı çalışmalarlarıyla söz konusu yapıların niteliği hakkında daha detaylı bilgilerin elde edilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Sütunlu Cadde

Günümüz Mersin-Silifke karayolunun hemen kuzeyinde karşılaşılan üzerine sütun kaidelerinin oturduğu anlaşılan dörtgen bloklar, sütun kaideleri, sütun tamburları, sütun başlıkları, arşitrav, friz, konsollu korniş blokları gibi mimari öğelerin sunduğu veriler bu alandaki yapılanmanın niteliği üzerine önemli sonuçlara ulaşmaya olanak tanımaktadır. Mevcut veriler değerlendirildiğinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda birbirine paralel uzanan iki sütun dizisinin varlığı ortaya çıkmaktadır (fig. 3). Ancak, tahribat ve toprak altında bulunmaları nedeniyle bazı yerlerde üzerine sütun kaideleri oturan dörtgen bloklar, bazı yerlerde sütun kaideleri, sadece bir

¹⁰ Herzfeld – Guyer 1930, Korykos Situations Plan.

¹¹ Söğüt 1998, 97 vd.

¹² MacKay 1976, 464; Hild – Hellenkemper 1990, 317; Güven 2003, 43.

¹³ Korykos ve hinterlandında yürütülen arkeolojik yüzey araştırmaları ile ilgili olarak bakınız: Durugönül – Durukan – Mietke 2006, 21-24; Durugönül – Durukan 2007, 17-22; Durugönül – Durukan – Aşkın – vd. 2008, 115-123; Durugönül – Durukan – Aşkın – vd. 2009, 85-92; Durugönül – Durukan – Aşkın – vd. 2010, 289-296; Durugönül – Aşkın – Kaplan – vd. 2011, 115-123.

noktada ise kaide ve üzerindeki sütun tamburu günümüzde in situ olarak görülebilmektedir.

Bu iki sütun dizisinden, günümüzde daha fazla mimari elemanı görülebilen güneybatı sütun dizisine ait, in situ durumda, bazıları kısmen tahribata uğramış 9, kuzeydoğudakine ait ise 3 adet mimari unsurun varlığı tespit edilebilmektedir. Güneybatı sütun dizisinin görülebilen 9 adet mimari öğesinden kuzeybatı uçta bulunan ilki, altındaki kaidesiyle birlikte günümüze ulaşmış olan sütun tamburudur (fig. 3, 4). Diğerleri ise güneydoğuya doğru sırasıyla 5 adet sütun kaidesi ile üzerine sütun kaideleri oturan 3 adet dörtgen bloktur (fig. 3, 5). Toprak altında bulunmaları ya da tahribat nedeniyle dizinin dördüncü, altıncı ve sekizinci sütunlarına ait herhangi bir kalıntı saptanamamaktadır. Çapları yaklaşık 0,80 m olan sütunların aralarındaki merkezden merkeze mesafe aşağı yukarı 2,90 m olarak ölçülmektedir.

Kuzeydoğu sütun dizisinin görülebilen mimari elamanları ise günümüz bahçe duvarının altında kalmış ve yine kendi aralarında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda sıralanan 3 adet sütun kaidesinden ibarettir (fig. 3, 6). Bunlardan ilk ikisi arasındaki merkezden merkeze mesafe, güneybatı sütun dizisinde ölçüldüğü gibi 2,90 m'dir ve bu iki sütun güneybatı sütun dizisinin kuzeybatı ucunda görülen ilk iki sütunun tam karşısına rast gelmektedir (fig. 3). Dizinin üçüncü sütununa ait kaide yine toprak altında bulunuyor olması veya tahribattan dolayı görülememektedir. Günümüzde görülebilen diğer kaide ise ikinci sütun kaidesine 5,80 m mesafededir ve diğer sütun dizisinin eksik olan dördüncü sütununun karşısına denk düşmektedir (fig. 3).

Sütun dizilerine ait in situ mimari elemanların, gerek doğrultu itibarıyla paralel seyretmeleri, gerekse sütunlar arasındaki merkezden merkeze mesafelerin aynı olması, kuzeybatı-güneydoğu aksında karşılıklı ilerleyen iki sütun sırasının varlığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, her iki dizinin de bu kadardan ibaret olmayıp, güneydoğuya, kent merkezine doğru uzandığına karayolunun hemen güneyinde karşılaşılan 2 adedi in situ olmak üzere çok sayıda sütun tamburunun varlığı işaret etmektedir (fig. 7-8). İki sütun dizisi arasındaki merkezden merkeze mesafe ise kuzeybatı uçta 14,20 m olarak ölçülmektedir.

Sütun dizilerinin nasıl bir alt yapı üzerine oturduğu hakkında bilgiler güneybatı sütun dizisinin karayoluna yakın olan kesiminden gelmektedir. Mevcut mimari veriler incelendiğinde, öncelikle, kot farkının ortadan

kaldırılıp, üzerlerinde sütun kaidelerini taşıyan dörtgen blokların düzenli bir şekilde yerleştirilebilmesi için topografik duruma bağlı olarak teraslama şeklinde bir düzenlemenin söz konusu olduğu görülmektedir (fig. 9). Ancak bu uygulamanın sütun dizilerinin tamamında uygulanıp uygulanmadığını belirlemek veri eksikliğinden dolayı mümkün olamamaktadır. Bununla beraber, hareketli bir topografyanın söz konusu oluşu, seviye farkını ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyulan kesimlerde bu tür teraslama uygulamalarının gerçekleştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Sütun kaidelerini taşıyan dörtgen bloklar standart bir ölçüye sahip olmayıp küçük farklılıklar sergileyebilmektedir (fig. 10). Günümüzde görülebilen bloklardan ikisi yaklaşık olarak 1,10 m uzunluğa, 1,10 m genişliğe ve 0,56 m yüksekliğe sahiptir. Dörtgen blokların üzerine oturan ve aşağıdan yukarıya doğru sırasıyla torus, trokhilos ve torus'tan oluşan kaideler Attik tarzın özelliklerini yansıtmaktadır (fig. 11). Kaidelerin çapı en geniş olduğu alt kesimde, ilk torus'ta, aşağı yukarı 1,10 m olarak belirlenmektedir. Tam bir sütun kaidesinin yüksekliği ise 0,25 m olarak ölçülmektedir¹⁴. Kaideler kısmen sütun gövdesiyle birlikte işlenmiş olmakla beraber, kaidelere göre farklılık gösteren sütun kısımları genel olarak az bir yüksekliğe sahiptir ve tespit edilenler arasında en yüksek olduğu kaidede aşağı yukarı 0,20 m'dir.

Kaidelerin üzerinde yükselen sütunlar ise tek parçadan değil, yükseklikleri değişen tamburlardan meydana gelmektedir ve bazı tamburların merkezlerinde birbirlerine sabitlenmeleri için açılmış dörtgen formlu zıvana yuvaları görülmektedir (fig. 12). Bununla beraber bazı tamburların üzerinde tam olarak nereye ait olduklarının belirlenmesi amacıyla konulmuş taşçı işaretleriyle de karşılaşmaktadır. Tamburlardan birinin üzerinde yan yana 'alfa' ve 'ters beta', diğerinin üzerine ise 'alfa' ve 'ters gamma' harflerinin varlığı söz konusudur (fig. 12a-12b). Yivsiz olarak işlenmiş sütunlar¹⁵, 0,80 m civarında çapa sahip olan tamburlardan anlaşıldığı üzere aşağıdan yukarıya doğru incelmektedir ve sütun gövdelerinde dikkatli bakıldığında

¹⁴ Kaideyi meydana getiren unsurlardan alttaki torus 0,10 m, ortada yer alan trokhilos 0,10 m ve üstteki torus 0,05 m yüksekliğindedir.

¹⁵ Roma Döneminde başka coğrafyalardaki kentlerde olduğu gibi Kilikia Bölgesi kentlerinde de yivsiz sütunlara sahip caddelerle karşılaşmaktadır. Sütunlu caddeye sahip en yakın kentlerden biri olan Diokaisareia'da cadde sütunlarının yivsiz oldukları görülmektedir. Ayrıca Kilikia'nın bir diğer kıyı kenti olan Soloi-Pompeiopolis'te (Peschlow-Bindokat 1975, 373 vd.) ve iç kesim kentlerinden Hierapolis-Kastabala'da da aynı durum söz konusudur (Hild – Hellenkemper 1990, fig. 224).

çıplak gözle de fark edilebilen bir enthasis uygulaması söz konusudur. Bazı tamburların üzerinde konsolların yerleştirilmesi için açılmış yuvalar bulunmaktadır (fig. 12). Dörtgen formdaki yuvaların ölçüleri standart olmayıp farklılık göstermektedir. Olasılıkla, söz konusu yuvalardan birine yerleştirilen ve bezeme bakımından sade bir görünüm sergileyen konsollardan birine kalıntılar arasında rastlanmaktadır (fig. 13).

Sütunların ne kadar yüksekliğe sahip olduğunu ise belli noktalardan hareketle yaklaşık olarak hesaplamak mümkündür. Güneybatı sütun dizisinin kuzeybatı ucunda yer alan in situ sütun tamburunun hemen yanındaki kaideden başlayarak yere düşmüş vaziyette kuzeye doğru sıralanan tamburlar, konum itibarıyla aynı sütuna ait oldukları düşüncesini uyandırmaktadır (fig. 14). Tamburların boyları ölçülerek toplandığında tam bir sütun gövdesinin yüksekliğinin 5,60 m'nin üzerinde olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim üçüncü sütun tamburunun alt kısmı toprak altında bulunmaktadır. Bu nedenle toprak altında bulunan kısmı da hesaba katıldığında tam bir sütun gövdesinin bu ölçünün üzerinde olması gerektiği anlaşılmaktadır. Sütun gövdesinin alt çapı 0,83 m, üst çapı ise 0,73 m olarak ölçülmektedir.

Sütunların, 0,75 m yüksekliğe, 1,05 m genişliğe sahip detay verilmeden işlenmiş Korinth başlıklar taşıdıkları, kalıntılar arasında karşılaşılan iki sütun başlığından açığa çıkmaktadır (fig. 15-16). Başlıklardan biri yukarıda sözü edilen ve aynı sütuna ait olabilecekleri düşünülen devrilmiş durumdaki sütun tamburlarından en uçta yer alan ve kırılarak iki parçaya ayrılmış sütun üst tamburuyla ilişkilendirilebilecek bir konum sergilemektedir (fig. 17). Nitekim başlık 0,73 m'lik alt çap ölçüsüyle tamburun üst çapıyla uyum içerisindedir. Buradan hareketle söz konusu başlığın bu tamburların oluşturduğu sütunun üzerinde durduğu söylenebilir.

Sütun başlıklarının üzerine oturan 0,60 m yüksekliğe ve üstte 1,03 m, altta ise 0.73 m genişliğe sahip arşitravların her iki tarafı da üç fascialı olup, üst kısımları taç şeklinde işlenmiştir. Tam bir arşitrav bloğunun uzunluğu ise yukarıda bahsedilen ve birbiriyle ilişkilendirilen sütun başlığı ile sütun üst tamburunun hemen yanında yer alan ve kırılarak üç parçaya ayrılmış olan arşitrav sayesinde hesaplanabilmektedir (fig. 18, 19). Parçaların ölçülmesi neticesinde arşitrav bloğunun uzunluğu yaklaşık 2,85 m olarak belirlenmektedir. Bu ölçü de, zaman içerisindeki aşınmalar da dikkate alındığında, aşağı yukarı 2,90 m olan sütunlar arasındaki merkezden merkeze mesafeye uyum içerisindedir.

Arşitravın üzerinde yayvan bir 'S' formunda profil sergileyen ve üst kısmında dış sırası bulunan frizin yer aldığı, üç parçaya ayrılmış olan arşitrav bloğunun hemen kuzeybatısında bulunan ve kısmen onun üzerinde kalmış olan bloklardan anlaşılmaktadır (fig. 18, 20). Yüksekliği 0,51 m olan friz bloğunun bezeme detayları düşüş şeklinden dolayı süsleme öğelerinin altta kalması nedeniyle görülememektedir.

Frizin üzerinde 0,57 m yüksekliğe sahip, sima ile birlikte çalışılmış konsollu korniş bloklarının yer aldığı tespit edilebilmektedir. Konsollu kornişlerden biri friz bloğunun hemen kuzeybatısında ve kısmen onun üzerinde durur vaziyette bulunmaktadır (fig. 18, 21). Bu konsollu kornişin üst kısmında yağmur suyu için açılmış oluk ve çörten deliği ile, ahşap hatılların yerleştirilmesi için oluşturulmuş yuva görülmektedir. Duruş şekli itibariyle bezeme detayları görülmesi de konsolların aralarında yer alan kasetlerde bitkisel ve/veya başka tür bezemelerin bulunması gerektiği söylenebilir.

Yukarıda da söz edildiği üzere, güneybatı sütun dizisinin kuzeybatı ucunda yer alan in situ sütun tamburunun hemen yanındaki kaideden başlayarak sütun tamburlarının, sütun başlığının, arşitrav, friz ve konsollu korniş bloklarının düşüş vaziyetleri, yani konum olarak ilişkileri vaktiyle birbirlerinin üzerinde durduklarını, dolayısıyla aynı yapılanmanın unsurları olduklarını açığa çıkarmaktadır. Gerek sütun tamburlarının sıralanışı, gerekse arşitrav, friz ve konsollu korniş bloklarının kısmen birbirlerinin üzerine düşmüş durumda yan yana sıralanması bu düşüncenin ağırlık kazanmasına neden olmaktadır (fig. 14, 18). Bu durumda kaideden başlayarak tüm mimari unsurlar hesaba katıldığında yapının toplam 8,25 m'nin üzerinde bir yüksekliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüze kadar korunmuş mimari unsurlardan hareketle burada yer alan yapının niteliği hakkında önemli ipuçlarına ulaşmak mümkündür. Karşılıklı, paralel ilerleyen iki sütun dizisinin söz konusu olması, bununla beraber özellikle güneybatı sütun dizisinin kuzeybatı ve güneydoğu uçlarında tespit edilen in situ sütunlar arasındaki mesafenin oldukça fazla oluşu, yani sütun sırasının uzun bir mesafede seyretmesi, yapının bir sütunlu cadde olduğunu göstermektedir. Nitekim günümüz karayolunun güney tarafında, limon bahçesi içerisinde, sütun dizileriyle aynı aks üzerinde 2 adet sütun tamburunun varlığı daha söz konusudur. Bu unsurların, sütun dizilerinin güneydoğuya doğru ilerlediğine tanıklık ettiği söylenebilir.

Karayolunun güneyindeki sütun tamburları da dikkate alındığında sütun sırasının izlenebilen uzunluğu 80 m'ye ulaşmaktadır. Aynı civarda etrafa dağılmış halde, karayolunun kuzeyindekilerle benzer özelliklere sahip başka sütun tamburlarıyla da karşılaşmaktadır. Sütun sırasının 80 m'ye varan uzunluğu ile, paralel iki sütun dizisi arasındaki 14,20 m'lik genişlik dikkate alındığında, bu derece ince ve uzun bir yapılanmanın bir sütunlu caddeye işaret ettiği anlaşılmaktadır.

Bunların yanı sıra Korykos sütunlarında olduğu gibi, sütunlar üzerindeki konsollara Soloi-Pompeiopolis, Anazarbos, Hierapolis-Kastabala, Diokaisareia gibi bölge kentlerinin caddelerinde karşılaşılması¹⁶, Korykos'taki bu yapıyı sütunlu cadde olarak nitelendirmek için önemli bir diğer veridir.

Sütunlu Cadde düşüncesini destekleyen verilerden biri de doğudaki komşu kıyı kenti Elaiussa-Sebaste'den gelen antik yoldur. Günümüzde kısmen takip edilebilen antik yolun izlenemediği yerlerdeki güzergâhı hakkında arazi yapısı göz önünde tutularak belli öngörülerde bulunmak mümkündür. Rotası, her ne kadar Hıristiyanlık Dönemi kilise kalıntılarının konumuyla ilişkili görünse de, Romalıların bölgede gerçekleştirdikleri imar faaliyetleri kapsamında pek çok yeni yol yaptıkları ya da önceki dönemlerde de kullanılan güzergâhlarda onarım çalışmalarında buldukları bilinmektedir¹⁷. Bu durumda antik yolun Roma Döneminde de kullanım gördüğü söylenebilir. Doğudan gelen bu yola, kuzeyden, kentin hinterlandından gelen ikinci bir antik yol olasılıkla Bizans Dönemi lahitlerinin yoğunlaştığı civarda bağlanmaktadır. Bu durumda iki antik kenti birbirine bağlayan söz konusu yol ile kuzeyden gelen ikinci yolun birleştikten sonra Korykos'a bağlandığı yerin tam olarak tespiti, yukarıda sözü edilen kalıntıların ait oldukları yapı veya yapıların niteliği hakkında ipuçları verebilecek olması açısından önem taşımaktadır. Arazinin topografik yapısı dikkate alındığında ve kalıntıların konumu göz önünde bulundurulduğunda antik yolun, mevcut kalıntıların yer aldığı noktadan kente bağlandığı öngörülebilir. Nitekim anılan kalıntılar, Korykos'un deniz kıyısı boyunca uzanan Roma Dönemi yerleşim alanının yaklaşık orta kesimlerine denk gelmekte ve bu açıdan uygun bir konum sergilemektedir. Ayrıca kalıntıların hemen

¹⁶ Peschlow-Bindokat 1975, 377; Anadolu 2001, 13; Güven 2003, Lev. 6, fig. 1-3. Suriye'deki Apameia ve Palmyra kentlerinde de örneklerini görmek mümkündür, Peschlow-Bindokat 1975, 377.

¹⁷ Sayar 2002, 452 vd.; Aydınoglu 1998, 139 vd.

batı kesiminde artık Nekropolis Vadisi'nin eğimli yamaçları başlamaktadır, yani bu nokta antik yol için bir nevi son dönüş yeri niteliğindedir. Kentler arası ulaşımı sağlayan bir yolun da kentin anıtsal caddelerinden birine bağlanması olağan bir uygulamadır ve buradan da Roma Dönemi sütunlu caddesiyle kent merkezine doğru devam edildiği düşünülebilir.

Antik dünyada sıkça rastlanan bir durum da nekropolis caddelerinden geçilerek kente ulaşılmasıdır. Korykos'ta da böyle bir durumun söz konusu olup olmadığının anlaşılabilmesi için Kara Kalesi'nin hemen kuzeyinden başlayarak kuzeydoğuya doğru uzanan Nekropolis Vadisi ve onun yerleşim alanıyla ilişkisi üzerinde durmak gerekmektedir. Vadinin sahil kesimine açıldığı nokta, kentin kurulu olduğu alana ve kentin batıdaki girişi olan Liman Kapısı'nın konumuna ters düşmektedir. Genel olarak karşılaşılan durum, kentler arası yolların kentin etrafını dolanmadan mümkün olan en kısa ve uygun güzergâhtan kente bağlanmasıdır. Oysa söz konusu yolun Korykos'ta nekropolisten geçerek kente bağlandığı düşünülecek olursa, doğudan batıya doğru kentin kurulu olduğu alanın çevresini dolandığı görülecektir ki, böyle bir düzenlemenin hiç de pratik bir uygulama olmayacağı açıktır. Bununla beraber, yağışlı zamanlarda vadi zemininde birikecek suyun ulaşımı olumsuz yönde etkileyebileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu durumda Korykos için Nekropolis Vadisi'nden geçerek kente bağlanan bir yolun varlığından çok, Sütunlu Cadde'ye ait kalıntıların bulunduğu yerden kente ulaşımın sağlanması gerektiği yönündeki önerinin daha yerinde bir yaklaşım olacağı söylenebilir.

Sütunlu caddeler gerek güzergâh, gerekse mimari yapılanma açısından topografik koşullarla yakından ilişkilidir. Arazi şartları göz önünde bulundurulduğunda Korykos Sütunlu Caddesi'nin de topografya ile uyumlu düzenlemenin iyi bir örneği olduğu söylenebilir. Nitekim güneybatı sütun dizisi, karayolunun kenarında görülen kesiminden anlaşıldığı üzere kireçtaşı bloklarla oluşturulmuş alçak bir teras üzerinde yer almaktadır. Toprak zemin ile, üzerine sütun kaidesi oturan dörtgen bloğun üst kısmı arasındaki yükseklik farkı yaklaşık 0,80 m olarak ölçülmektedir ve toprak altındaki kısım da hesaba katılacak olursa farkın bir miktar daha artacağı açıktır. Bu düzenlemenin arazinin eğiminden kaynaklanan seviye farkının ortadan kaldırılarak, cadde için düzgün bir yürüme düzleminin elde edilebilmesi amacıyla gerçekleştirildiği dile getirilebilir. Antik Dönemde bu tür uygulamaların pek çok örneği mevcuttur. Kentlerin özgün koşullarından kaynaklanan nedenlerden dolayı Roma dünyasının başka bölgelerinde olduğu

gibi Kilikia'da da sütunlu caddelerin inşasında bu yönde uygulamalarla karşılaşmak mümkündür. Örneğin, Antiocheia ad Cragum'da her iki tarafında küçük dükkânlar bulunan caddenin güney kenarının eğimden dolayı dükkânların temelinden oldukça yüksekte yer aldığı görülmektedir. Bu durum dükkânların iki katlı olduğuna işaret etmektedir ve birinci kat ana aksa paralel uzanan dar sokağa, ikinci kat ise sütunlu caddeye açılmaktadır¹⁸. Syedra'da bir tarafında dükkânlar, diğer tarafında sütunlar yer alan¹⁹ ana caddenin batı ucu benzer koşullardan dolayı teraslamadan yararlanılarak duvarla örülmüştür²⁰.

Sütunlu caddelere sahip olmaları nasıl ki kentlerin ekonomik anlamdaki refahının bir yansımasıysa, aynı zamanda bu caddelerin işçiliği, kullanılan malzemenin cinsi, genişliği, kanalizasyon sistemi gibi nitelikleri de kentin Antik Dönemdeki durumu üzerine daha fazla yorumların yapılabilmesine imkân tanımaktadır. Nitekim mermer malzemeyle donatılmış, gelişkin bir altyapıya sahip geniş bir sütunlu caddenin o kentin ekonomik alandaki gelişmişliğine vurgu yapacağı şüphesizdir.

Korykos Sütunlu Caddesi'nin kuzeybatı ucunda karşılıklı iki sütun dizisi arasındaki merkezden merkeze mesafe yaklaşık 14,20 m olarak ölçülmektedir. Bu değerden sütun yarıçapları düşüldüğünde caddenin 13,40 m civarında bir genişliğe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ölçüsüyle, Kilikia'nın bir diğer kıyı kenti Soloi-Pompeipolis'in 14,50 m genişliğindeki sütunlu caddesine yaklaşmaktadır²¹. Antiocheia ad Cragum, 12,10 m'lik genişliğiyle bölgede yakın ölçülere sahip diğer örnektir²². Sütunlu olup olmadığı kesinlik taşımamakla birlikte, Tarsus Cumhuriyet Alanı'nda yürütülen kurtarma kazıları ile ortaya çıkarılan caddeyse 7 m genişliğindedir²³.

Sütunlu caddeler, iki yanında yer alan dükkân ve atölyelerle kentin ekonomik hareketliliğinin bizzat içerisinde olan önemli unsurlardır. Korykos'ta da caddenin iki yanında benzer amaçlara hizmet eden yapıların sıralandığı düşünülebilir. Bununla beraber, yüzeyde bu düşünceye

¹⁸ Erdemgil – Özoral 1975, 58.

¹⁹ Karamut 1996, 78.

²⁰ Karamut 1995, 38.

²¹ Peschlow-Bindokat 1975, 374.

²² Erdemgil – Özoral 1975, 57.

²³ Zoroğlu 1995, 58.

kanıt oluşturacak nitelikte yeterli veri mevcut değildir. Ancak güneybatı sütun dizisinin yaklaşık 7 m güneybatısında, ona paralel olarak anıtsal kapının ayağına doğru uzanan, kapıya yaklaşırken toprak altında kaybolan yaklaşık 1 m genişliğindeki dörtgen kireçtaşı bloklarla oluşturulmuş bir temel kalıntısı izlenmektedir (fig. 3, 22). Söz konusu temel kalıntısının Sütunlu Cadde'nin revak kısmı ve kenarındaki muhtemel dükkân ve atölye gibi mekânlarla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Caddenin atık su sistemi hakkında fikir verebilecek nitelikte yüzeyde herhangi bir veri bulunmamaktadır. Her ne kadar bölge içerisinde Soloi-Pompeiopolis²⁴, Tarsus²⁵ gibi nitelikli kanalizasyon sistemine sahip anıtsal cadde örneklerinin varlığı bilinse de, arazinin hareketli yapısı ve ana-kayanın yüzeye yakınlığı gibi arazi şartları dolayısıyla aşırı miktarda su birikmesi söz konusu olmayacağından Korykos için daha basit bir atık su sistemi beklemek yerinde olacaktır. Zaten yerleşim alanının kayalık kıyı kesiminde belli aralıklarla karşılaşılan, genişlik ve derinlikleri değişen anakayaya açılmış küçük boyutlu tahliye kanalları genel olarak kentin kanalizasyon sisteminin niteliği üzerine bilgiler sunmaktadır.

Sütunlu Cadde'nin inşasında, gerek kaide ve sütun gövdelerinde, gerekse başlıklarda malzeme olarak yerel kireçtaşı kullanılmıştır. Başka tür bir malzemenin varlığı şimdiye kadar tespit edilebilmiş değildir. Ancak bugün görülebilen kalıntıların caddenin sadece sınırlı bir kesimine ait olduğu unutulmamalıdır ve günümüze ulaşmayan kısımlarında farklı taş cinsleri de kullanılmış olabilir. Zira Kilikia Bölgesi'nde değişik taş cinsleriyle inşa edilmiş sütunlu caddelerle karşılaşmak mümkündür²⁶. Yüzeyde

²⁴ Soloi-Pompeiopolis'te yürütülen kazı çalışmalarında kanalizasyon sisteminin varlığına ilişkin kanıtlara ulaşılmış, logar tespit edilmiştir, Yağcı 2006, 34.

²⁵ Sütunlu olup olmadığı kesinlik taşımamakla birlikte Tarsus'ta üzeri balıksırtı biçiminde dışbükey profilli olan caddenin iki kenarında da yüzey sularının akması için içbükey yağmur kanalları bulunmaktadır. Belli bir süre bu oluklarda seyreden yağmur suları, daha sonra caddenin altındaki ana kanalizasyona yönlendirilmektedir. Genişliği 0,70 m, yüksekliği ise 2,05 m olan ana kanalın zeminine belirli aralıklarla konulan dikdörtgen blok taşlarla yağmur sularının hızının kesilmeye çalışıldığı görülmektedir. Kanalın temizliğinin sağlanması için bir insanın rahatlıkla girebileceği 0,40x0,40 m ebatlarında logarlar mevcuttur, Zoroğlu 1995, 58.

²⁶ Örneğin, Anazarbos'ta sütun başlıklarında beyaz mermer kullanılmıştır, Gough 1952, 104 vd. Antiocheia ad Cragum'da granit sütunlar Korinth düzeninde mermer başlıklara sahiptir. Kuzey kenardaki galerinin krepisinin caddeye bakan tarafının da mermer olduğu görülmektedir, Erdemgil – Özoral 1975, 57; Rosenbaum – Huber – Onurkan 1967, 18; Hild – Hellenkemper 1990, 192. Syedra kentindeyse cadde sütunlarında siyahımsı granit kullanımı söz konusudur ve üzerlerinde yine Korinth başlıklar taşmaktadır, Karamut 1995, 38; Hellenkemper – Hild 2004, 867. Döşemeyse yerel sarımsı kireçtaşından yapılmıştır ve yer yer anakayadan da faydalanılmıştır,

kalıntılarını görmek mümkün olmamakla birlikte, cadde zemininin döşenmesinde de yerel kireçtaşının kullanılmış olduğu söylenebilir. Antik dünyada gerek ekonomik oluşu, gerekse elde edilmesinin kolaylığından dolayı yerel taş kullanımı ön plana çıkmaktadır. Bununla beraber, yüzeye yakınlığı nedeniyle yer yer anakayadan faydalandığı da düşünülebilir. Nitekim Kilikia'nın başka kentlerinde de anakaya kullanımının örneklerine rastlanabilmektedir. Örneğin, Batı Kilikia kentlerinden Syedra'da caddenin bazı kesimlerinde zeminin oluşturulmasında anakayadan yararlanıldığı görülmektedir²⁷.

Kuzey Kapısı

Sütun dizileri ve bunlarla bağlantılı mimari unsurların yanı sıra, güneybatı sütun dizisinin in situ son sütun tamburunun hemen kuzeybatısında toprak ve kireçtaşı mimari bloklardan meydana gelen küçük bir yığıntı dik-kati çekmektedir. Bu alanda çok sayıda üst ve altyapı mimari elemanı toplu olarak yer almaktadır (fig. 23). Yığıntının güneybatı kenarında, güneybatı sütun dizisine ait in situ son sütun tamburunun yaklaşık 10 m kuzeybatısında ise, büyük oranda yığıntının altında kaldığı gözlenen, yine in situ durumda ve büyük boyutlu dörtgen kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş bir mimari yapılanmanın varlığı söz konusudur (fig. 24). İlk bakışta kuzeybatıdan güneydoğuya doğru ilerleyen bir duvarın korunmuş bir kısmı gibi görünse de dikkatli incelendiğinde 3,16 m sonra köşe yaparak kuzeydoğuya yöneldiği anlaşılmaktadır. Köşe noktasından sonra güneydoğuya doğru devam eden ve özensiz işçilik sergileyen bloklar ise daha sonraki bir evrede farklı amaçlarla yerleştirilmiş olmalıdırlar. Yapılanmanın kuzeybatı ucu ise 90 derece dönüş yaparak yine kuzeydoğuya doğru devam etmektedir. Üst üste duran üç blok sırası günümüze korunmuş olan mimari yapılanmanın ölçülebilen yüksekliği ise toprak zeminden itibaren 1,4 m'dir. Alttaki ilk sıranın genişliği yukarıda da belirtildiği üzere 3,16 m'dir. Ancak bunun üzerindeki sıra kuzeybatıda 0,18 m, güneydoğuda ise 0,05 m içeriden başlamaktadır. Dolayısıyla üstteki genişliğinin 2,93 m'ye düştüğü, mimari yapılanmanın kademeli bir şekilde yükseldiği gözlenmektedir.

Karamut 1996, 79. Ovalık kesim kentlerinden Augusta'nın sütunlu caddesinde İmparatorluk Dönemine verilen mermer Korinth başlıklara rastlanmaktadır, Hild – Hellenkemper 1990, 202. Tarsus'taki kazılarla ortaya çıkarılan caddenin zemininin döşenmesinde bazılarının genişliği 2 m'ye varan siyah bazalttan kaplama taşlarının kullanıldığı görülmektedir. Her iki kenardaki yağmur kanallarındaysa kum taşı (konglomera) kullanılmıştır, Zoroğlu 1995, 58-59.

²⁷ Karamut 1996, 79.

Toprak ve mimari unsurlardan meydana gelen söz konusu yığıntının arasında yoğun bir şekilde harç ve moloz taş kullanılarak oluşturulmuş bir kütle dikkat çekmektedir. Mevcut haliyle hakkında pek bir yorum yapmak mümkün görünmemekle beraber, diğer mimari unsurların niteliğiyle uygunluk sergilememesinden dolayı bu kütlelin sonraki bir evreyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır (fig. 25). Zaten bazı sütun tamburları üzerinde yer alan ve kapı oluşumlarıyla ilişkilendirilebilecek nitelikteki izler, sonraki dönemlerde bu alanda çeşitli mekânsal düzenlemelerin gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır (fig. 26).

Söz konusu mimari yapılanma ve diğer mimari elemanların ne türden bir yapıya ait oldukları konusunda bir şeyler söyleyebilmek içinse, bu kalıntıların Sütunlu Cadde'yle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Söz konusu unsurların sütun dizilerinin başlangıcında toplu olarak yer almaları Sütunlu Cadde'yle olan ilişkiye işaret etmektedir. Bu durumda irdelenmesi gereken konu, kuzeybatı-güneydoğu aksında ilerleyen caddenin kuzeybatı uçta ne tür bir yapıya bağlanabileceği hususudur. Mimari unsurların niteliği göz önünde tutulduğunda Sütunlu Cadde'nin başlangıcında yer alabilecek bir yapı olarak, sıkça rastlanan bir durum olması açısından anıtsal kapı ihtimali akla gelmektedir. Nitekim batı tarafta, in situ konumdaki son sütun tamburundan yaklaşık 10 m uzaklıkta tespit edilen ve alt kesiminde 3,16 m'lik genişliğe sahip yapı kalıntısının burada yer alan bir kapının ayağına ait olma ihtimali bu düşüncenin önemli bir destekçisi durumundadır. Her ne kadar karşı tarafta, diğer ayağa ait kalıntılarla karşılaşmak, günümüzde bahçe duvarı oluşturmak amacıyla yığılan taşlar ve yoğun bitki örtüsü nedeniyle mümkün olmasa da, yerleştirilişi itibariyle Sütunlu Cadde'nin doğrultusuyla dik açılı bir ilişkisinin olduğu anlaşılmaktadır (fig. 3). Ayrıca mimari yapı kalıntısının 3,16 m'lik genişliği de bir anıtsal kapı için yerinde bir ölçüdür. Bunun yanında, gerek bezemeli, gerekse profilli mimari elemanlar arasında alt yapı ve üstyapıya ait unsurların birlikte bulunuyor olması bir diğer destekleyici unsurdur (fig. 23, 27). Nitekim Roma Dönemi kentlerinde sıkça karşılaşılan uygulama olan anıtsal bir kapıyla taçlandırılmış sütunlu cadde örneklerine Kilikia'nın başka kentlerinde de rastlanmaktadır. Diokaisareia'da²⁸ cardo kuzey uçta, Anazarbos'ta²⁹ ise kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan ana cadde güneybatı uçta üç geçitli anıtsal kapılarla sonlanmaktadır.

²⁸ Wannagat ve diğ. 2005, 124 Abb. 5.

²⁹ Gough 1952, 99 Fig. 2; Posamentir – Sayar 2006, 325 vd.

Kapının köşelerinde plasterlerin yer aldığına, güneybatı sütun dizisinin günümüzde görülebilen dördüncü sütun kaidesinin hemen yanında rastlanan bir mimari eleman ışık tutmaktadır³⁰ (fig. 28). 1,4 m uzunluğa, 0,8 m yüksekliğe ve 0,72 m genişliğe sahip mimari ögenin köşesi iki tarafında detaysız plaster Korinth başlığı şeklinde işlenmiştir³¹. Sütun başlıklarıyla benzer bezeme özelliklerini göstermesi anıtsal kapıya ait olabileceğine işaret etmektedir. Yapısal özellikleri itibariyle söz konusu mimari elemanın bir yapının köşesine ait olduğu anlaşılmaktadır ve büyük olasılıkla Sütunlu Cadde'nin bitiminde yer alan anıtsal kapının köşelerinden birinde üst yapı elemanı olarak durmaktaydı.

Mevcut mimari verilerden hareketle olası anıtsal kapının nasıl bir plana sahip olduğu hususunda belli oranda değerlendirmelerde bulunulabilmektedir. Batı tarafta ayak olduğu düşünülen yapılanma ve Liman Kapısı dikkate alındığında, onun gibi tek veya üç geçitli ve geçidi kemerli bir plan gösterebileceği üzerinde durulabilir. Eldeki veriler anıtsal kapının uzunluğunun belirlenebilmesine imkân tanımaktadır. In situ ayak kalıntısı, kapının güneybatı kenarı olarak düşünüldüğünde ve caddenin güneybatı sütun dizisinin aksı uzatıldığında, ayak kalıntısının bu aksa dik uzaklığı 8,3 m olarak hesaplanmaktadır. Caddenin karşılıklı duran sütunları arasındaki merkezden merkeze mesafenin de aşağı yukarı 14,20 m olduğu bilinmektedir ve diğer tarafındaki ayağın da simetrik olarak aynı mesafe bulunması gerektiği göz önüne alınırsa, anıtsal kapının 30,8 m dolayında bir uzunluğa sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Köşeleri plaster sütunlarla bezenmiş masif ayaklara sahip yapının, dört köşesinde detaysız plaster Korinth başlıklar taşıdığı yukarıda anılan mimari öğeden anlaşılmaktadır (fig. 28). Anıtsal kapının kuzeybatı ve güneydoğu cephelerinin nasıl bir görünüme sahip olduğunu belirlemek ise yine veri eksikliğinden dolayı mümkün görünmemektedir. Ancak kalıntılar arasında yer alan ve sütunlu cadde başlıklarıyla yakın benzer özellikler sergileyen, 0,54 m genişlik ve uzunluğa, 0,40 m civarında yüksekliğe sahip küçük boyutlu bir detaysız Korinth başlığı kapının cephelerinin sütunlarla hareketlendirilmiş olabileceğini düşündürmektedir (fig. 29). Bununla

³⁰ Daha önceki yayınlarda söz konusu üstyapı bloğunun bir mezar yapısına ait olabileceği de dile getirilmiştir, Berns 2003, Taf. 31 (2).

³¹ Bloğun uzun yüzündeki plaster başlığın alt genişliği 0,65 m, üst genişliği ise 0,9 m'dir. Kısa yüzde ise alt kesim 0,57 m olarak ölçülmektedir. Üst kesimi ise bloğun genişliği olan 0,72 m'ye denk gelmektedir.

beraber, Liman Kapısı'nda karşılaştığı üzere iki cephe arasında mimari düzenleniş açısından birtakım farklılıklar da söz konusu olabilir. Nitekim genel olarak anıtsal kapıların iç ve dış cephelerinin değişik görünüm sergileyebildiği antik dünyadaki başka örneklerden de bilinmektedir ve bölge içerisinde bir örnek olarak Anazarbos'taki anıtsal kapı anılabilir³². Daha sonraki dönemlerde onarım gördüğü bilinmekle birlikte Diokaisareia'nın kuzey kapısı da iki cephenin düzenleniş açısından farklılıklar sergilemektedir³³.

Sütunlu Cadde ve Kuzey Kapısı'nın inşa tarihine ışık tutabilecek nitelikte veriler ise sınırlı orandadır. Bu yönde fikir verebilecek herhangi bir yazılı belge bugüne kadar ele geçmemiştir. Bu durumda tarihleme kriteri olarak geriye sütun başlıklarıyla diğer bezemeli mimari elemanlar kalmaktadır ve bu unsurlar da İ.S. 2. yüzyılın sonları ile İ.S. 3. yüzyılın başı arasındaki döneme işaret etmektedir³⁴. Aralarındaki organik bağ ile Kuzey Kapısı'na ait olduğu düşünülen plaster başlığın Sütunlu Cadde'ye ait sütun başlıklarıyla yakın benzerlik sergilemesi, anıtsal kapı ile caddenin aynı mimari proje kapsamında inşa edilmiş olabilecekleri hususuna vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte Pensabene, Septimius Severus (İ.S. 193-211) Döneminden itibaren Suriye kıyı kentlerinde büyük imar faaliyetlerinin başladığını, Pamphylia ve Kilikia'da da söz konusu etkinliklerin görüldüğünü belirterek, Diocæserea ve Anazarbos'taki yapılarla, Hierapolis-Kastabala ve Soloi-Pompeïopolis sütunlu caddelerini bu kapsamda değerlendirmektedir³⁵. Korykos sütunlu caddesinin de bu bağlamda ele alınmasının, bezemeli mimari elemanların gösterdiği sonuçla da paralellik sergilemesi açısından yerinde bir yaklaşım olacağı düşünülebilir.

Sonuç

Eldeki veriler Roma mimarlığının ortaya koyduğu, kentlerin donatılması bağlamında kent dokusunun önemli bir unsuru olan sütunlu cadde olgusunun Korykos'ta da yansımaları bulunduğuna tanıklık etmektedir. Üstelik anıtsal bir kapıyla taçlandırılmış olması caddenin görselliğine katkıda bulunan bir unsur olarak ayrıca dikkati çekmektedir. Bununla beraber

³² Gough 1952, 110.

³³ Keil – Wilhelm 1931, Tafel 28, 79-79a.

³⁴ Kaplan 2006, 98; Kaplan 2009, 173; Durugönül – Durukan – Aşkın – vd. 2008, 116-117.

³⁵ Pensabene 1997, 403 vd.

üzerlerinde İmparatorluk ve/veya kentin ileri gelenlerinin büstlerinin sergilendiği konsollar gibi detaylar caddenin donatımına katkı sağlayan diğer öğeler arasında anılabilir. Anlaşıldığı üzere özellikle İ.S. 2. yüzyılın sonları ile İ.S. 3. yüzyılın başları arasındaki zaman aralığında yoğunlaşan Olba Bölgesi genelindeki mimari gelişmelerden Korykos da payına düşeni almış ve kentteki imar faaliyetlerinde artış söz konusu olmuştur. Sütunlu Cadde, Liman Caddesi ve Sahil Yolu gibi unsurlar Korykos'un Roma döneminde nitelikli caddelere sahip olduğuna işaret etmektedir³⁶. Liman Kapısı ve Kuzey Kapısı da söz konusu ana caddelerin anıtsal kapılarla taçlandırıldığını ortaya koymaları açısından önem taşımaktadır. Nihayetinde Korykos'un Roma İmparatorluk Döneminde anıtsal kapılarda sonlanan görkemli ana caddeler ile, sahil kesiminde karşılaşıldığı üzere nitelikli tali yollarla donatılmış bir görünüm sergilediğine dair kanıtlar günümüzde takip edilebilmektedir.

---

³⁶ Liman Caddesi ve Sahil Yolu ile ilgili olarak bakınız: Aşkın 2012.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Anabolu 2001 Anabolu, M. U., İstanbul ve Anadolu'daki Roma İmparatorluk Dönemi Mimarlık Yapıtları, İstanbul.
- Aşkın 2010 Aşkın, E., "Korykos'un (Dağlık Kilikia) Hellenistik Dönemi Üzerine Gözlemler", Tüba-Ar 13, 77-90.
- Aşkın 2012 Aşkın, E., Dağlık Kilikia'daki Korykos Antik Kentinin Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kentleşme Süreci (Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin.
- Aydinoğlu 1998 Aydınoğlu, Ü., "Olba Bölgesi Yol Ağı", Olba I, 139-146.
- Berns 2003 Berns, C., Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien, Asia Minor Studien Band 51, Bonn.
- Durugönül – Durukan – Mietke 2006 Durugönül, S. – Durukan M. – Mietke, G., "2004 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 23-1, 21-24.
- Durugönül – Durukan 2007 Durugönül, S. – Durukan, M., "2005 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 24-1, 17-22.
- Durugönül – Durukan – Aşkın vd. 2008 Durugönül, S. – Durukan, M. – Aşkın, E. – Alkaç, E. – Kaplan, D. – Körsulu, H., "2006 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 25-1, 115-123.
- Durugönül – Durukan – Aşkın vd. 2009 Durugönül, S. – Durukan, M. – Aşkın, E. – Alkaç, E. – Kaplan, D. – Körsulu, H., "2007 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 26-1, 85-92.
- Durugönül – Durukan – Aşkın vd. 2010 Durugönül, S. – Durukan, M. – Aşkın, E. – Kaplan, D., "2008 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 27-1, 289-296.
- Durugönül – Aşkın – Kaplan vd. 2011 Durugönül, S. – Aşkın, E. – Kaplan, D. – Alkaç, E., "2009 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması", AST 28-1, 115-123.
- Durukan 2009 Durukan, M., "The Connection of Eastern and Central Cilicia with Piracy", Adalya 12, 77-98.
- Durukan 2011 Durukan, M., "Olba Teritoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri", Adalya 14, 137-188.
- Erdemgil – Özoral 1975 Erdemgil, S. – Özoral, F., "Antiochia ad Cragum", TAD 22-2, 55-71.
- Eutropius Roma Tarihinin Özeti (Breviarium Historiae Romanae), (Çev. Ç. Menzilioğlu), İstanbul 2007.
- Gough 1952 Gough, M., "Anazarbus", Anatolien Studies Vol. 2, 85-150.

- Güven 2003 Güven, S. "Evolution of Colonnaded Avenues in the Roman Cityscape: Role of Cilicia", *Olba VIII*, 39-54.
- Hellenkemper – Hild 2004 Hellenkemper, H. – Hild, F., *Lykien und Pamphylien*, TIB 8, Wien.
- Herzfeld – Guyer 1930 Herzfeld, E. – Guyer, S., *Meriamlik und Korykos, Zwei chirstliche Ruinenstaetten des rauhen Kilikiens*, MAMA II, Manchester.
- Hild – Hellenkemper 1990 Hild, F. – Hellenkemper, H., *Kilikien und Isaurien*, TIB 5, Wien.
- Hill 1900 Hill, G. F., *Catalogue of the Grek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia*, London.
- Jones 1937 Jones, A. H.M., *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.
- Kaplan 2006 Kaplan, D., "Korykos Antik Kenti'nin ve Kilikia Bölgesi'nin Korinth Sütun Başlıkları", *Olba XIV*, 89-112.
- Kaplan 2009 Kaplan, D., "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Arkeoloji Dergisi 13*, 169-182.
- Kaplan 2011 Kaplan, D., "Doğu Dağlık Kilikia'da Roma İmparatorluk Döneminde İmar Etkinliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri", *Tüba-Ar 14*, 107-120.
- Karamut 1995 Karamut, İ., "Dağlık Kilikya Kentleri", 1994 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, 28-54.
- Karamut 1996 Karamut, İ., "1994 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme Çalışmaları", *MKSS VI*, 77-89.
- Keil – Wilhelm 1931 Keil, J. – Wilhelm, A., *Denkmaler aus dem Rauhen Kilikien*, MAMA III, Manchester.
- Livius IX, Books XXXI-XXXIV, (Çev. T. E. Sage), The Loeb Classical Library, William Heinemann Ltd. and Harvard University Press 1935.
- MacKay 1976 Mackay, Th. S., "Korykos", *The Princeton Encyclopedie of Classical Sites içinde* (ss. 464-465), R. Stillwel (Ed.), Princeton.
- Pensabene 1997 Pensabene, P., "Marmi d'Importazione, Pietre Locali e committenza Nella Decorazione Architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri delle Province Syria et Palestina e Arabia", *Archeologia Classica Vol. XLIX*, 275-422.
- Peschlow-Bindokat 1975 Peschlow-Bindokat, A., "Zur Säulenstrasse von Pompeiopolis in Kilikien", *IstMitt 25*, 373-391.

- Posamentir – Sayar 2006 Posamentir, R. – Sayar, M. H., “Anazarbos –ein Zwischenbericht aus der Metropole des Ebenen Kilikien”, *IstMitt* 56, 317-357.
- Rosenbaum – Huber – Onurkan 1967
Rosenbaum, E. – Huber, G. – Onurkan, S., *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia*, Ankara.
- Sayar 2002 Sayar, M. H., “Antike Strassenverbindungen Kilikiens in der römischen Kaiserzeit, *Styttgarter Kolloquium zur historischen Geographie des Altertums* 7, 1999, *Zu Wasser und zu Land, Verkehrswege in der antiken Welt*, *Geographica Historica* 17, 452-473.
- SNG, Levante-Cilicia 1986
Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I, Levante-Cilicia.
- SNG, Levante-Cilicia Suppl. 1993
Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I, Levante-Cilicia, Supplement 1.
- SNG, Lycaonia-Cilicia 1956
Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum.
- SNG, V. Aulock 1966
Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland, Sammlung v. Aulock, Kilikien, 13. Heft.
- Söğüt 1998
Söğüt, B., *Kilikya Bölgesi’ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Konya.
- Strabon
Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV), (Çev. A. Pekman), İstanbul 1993.
- Wannagat ve diğ. 2005
Wannagat, D. – vd., “*Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001-2004. Das Zeus-Olbios Heiligtum und die Stadt Diokaisareia*”, *AA* 2005-1, 117-165.
- Yağcı 2006
Yağcı, R., “*Soloi/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2004 Yılı Kazıları*”, *KST* 27-2, 33-42.
- Zoroğlu 1995
Zoroğlu, L., *Tarsus, Tarihi ve Tarihsel Kalıntılar*, Adana.

Fig. 1

Fig. 2

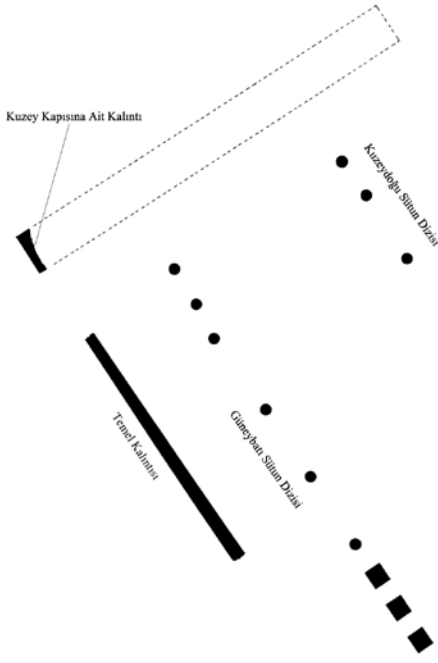

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

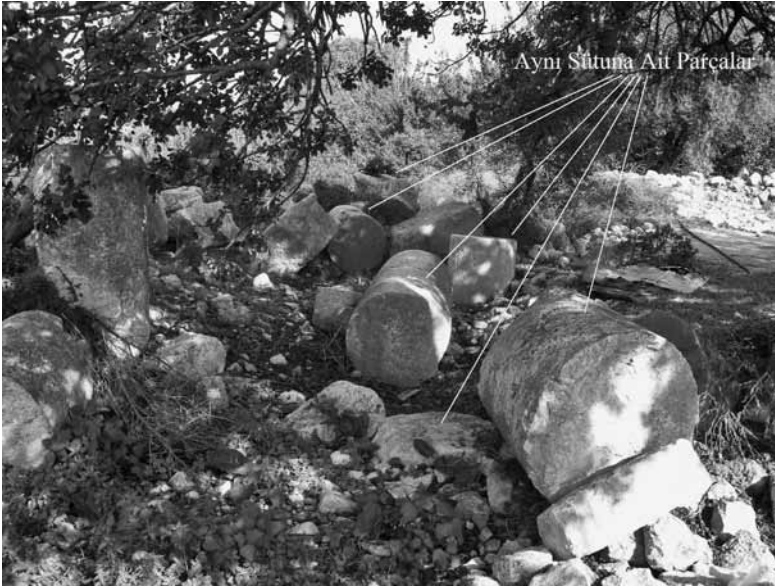

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

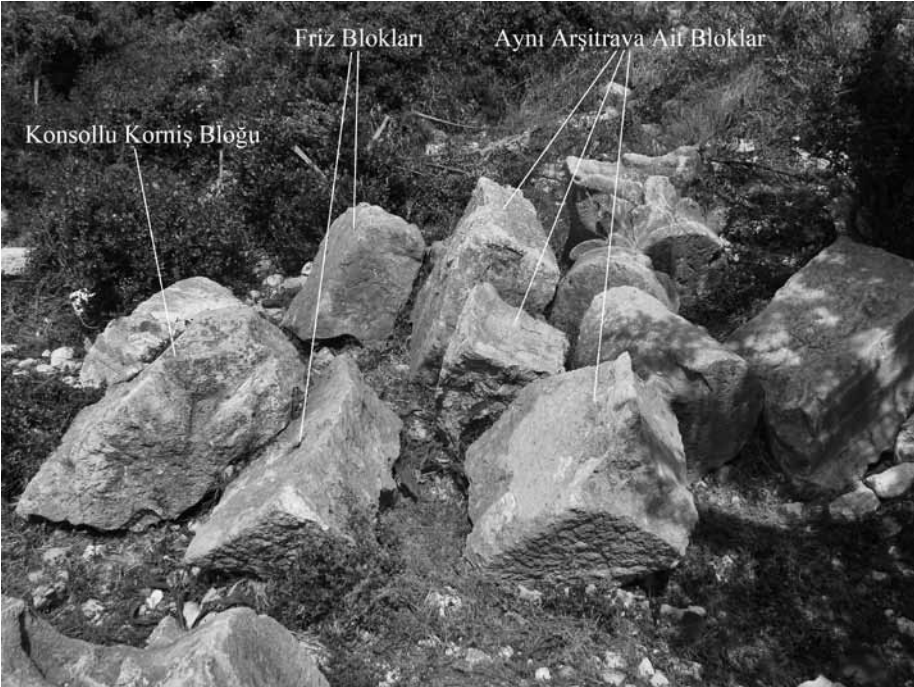

Fig. 18

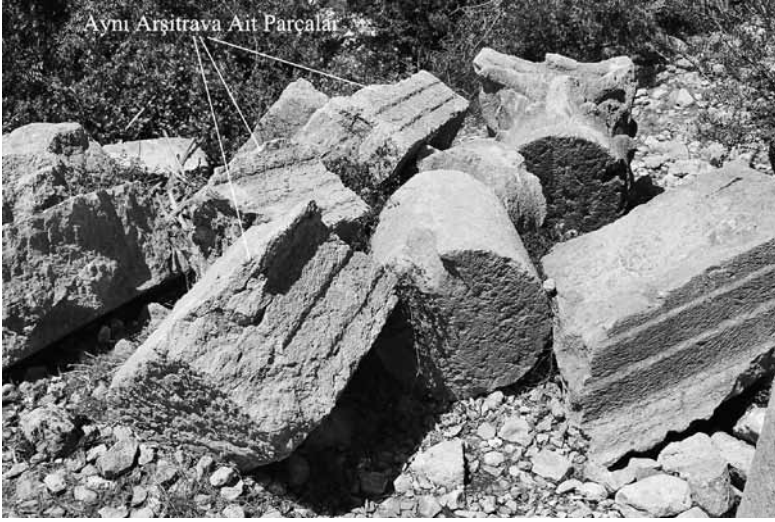

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28

Fig. 29

